

KOOPIA

RIIGIKOHUS

ÜLDKOGU

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-1-2-2-11
Otsuse kuupäev	10. aprill 2012
Kohtukoosseis	Eesistuja Märt Rask, liikmed Tõnu Anton, Jüri Ilvest, Peeter Jerofejev, Henn Jõks, Ott Järvesaar, Eerik Kergandberg, Hannes Kiris, Lea Kivi, Indrek Koolmeister, Ants Kull, Villu Kõve, Lea Laarmaa, Jaak Luik, Priit Pikamäe, Ivo Pilving, Jüri Pöld ja Harri Salmann
Kohtuasi	Kriminaalasi Henrik Antsovi süüditunnistamises KarS § 184 lg 2 p-de 1 ja 2 järgi
Vaidlustatud kohtulahend	Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a ja Tartu Ringkonnakohtu 22. mai 2008. a kohtuotsused kriminaalasjas nr 1-07-1404
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	Henrik Antsovi kaitsja vandeadvokaat Monika Mägi, teistmisavaldus
Teised teistmismenetluse pooled	Lõuna Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurör Kristiina Laas

RESOLUTSIOON

1. Tunnistada kriminaalmenetluse seadustiku § 366 põhiseadusega vastuolus olevaks osas, milles see ei näe teistmisalusena ette üldmenetluses tehtud kohtuotsuse jõustumist, millega tuvastatakse kuriteosündmuse puudumine, kui teistetavas kriminaalasjas on üldmenetluses tehtud kohtuotsusega mõistetud isikule selles kuriteosündmuses osalemise eest karistuseks vangistus.
2. Rahuldada Henrik Antsovi kaitsja teistmisavaldus.
3. Tühistada Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a ja Tartu Ringkonnakohtu 22. mai 2008. a otsused osaliselt, s.o Henrik Antsovi süüdimõistmises ja karistamises KarS § 184 lg 2 p 2 järgi.
4. Mõista Henrik Antsov süüdistuses KarS § 184 lg 2 p 2 järgi õigeks.
5. Mõista Henrik Antsoville KarS § 184 lg 2 p 1 järgi karistuseks viis aastat ja kümme kuud vangistust.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Tartu Maakohus tunnistas Henrik Antsovi 19. novembri 2007. a otsusega süüdi ja karistas teda karistusseadustiku (KarS) § 184 lg 2 p-de 1 ja 2 järgi vangistusega kuueks aastaks. KarS § 68 lg 1

alusel arvati eelvangistuses viibitud aeg karistusaja hulka ja karistuse kandmise alguseks loeti 17. august 2006.

2. H. Antsov tunnistati süüdi selles, et ta omandas 16. augustil 2006 kella 23.00 paiku grupis koos Anatoli Rjaboviga Vladislav Šipovilt Tallinnas Lauteri 8-68 ebaseaduslikult vähemalt 997,6 grammi amfetamiini ja vedas selle samal päeval grupis koos A. Rjaboviga sõiduautoga Tallinnast Tartusse, kus politsei nad 17. augustil 2006 kella 01.10 paiku kinni pidas.

3. Samuti tunnistati H. Antsov süüdi narkootilise aine suures koguses ebaseaduslikus edasiandmises isiku poolt, kes oli varem toime pannud narkootikumidega seotud süütegusid. H. Antsov omandas 2006. aastal tuvastamata isikutelt ja viisil ning andis Siim Raidmale neljal-viiel korral ebaseaduslikult edasi kokku suures koguses narkootilisi aineid (200 grammi amfetamiini ja 453 ecstasy tabletti). Selle kuriteo toimepanemises H. Antsovi süüditunnistamisel tugines kohus S. Raidma kui tunnistaja ütlustele, milles ta tunnistas, et ostis H. Antsovilt narkootikume.

4. Kriminaalasja kohtueelses menetluses eraldati materjalid S. Raidma osas põhjusel, et ta ei pannud kuritegusid toime koos teiste samas kriminaalasjas kahtlustatavatega.

5. Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a otsuse peale esitasid apellatsioonid H. Antsovi kaitsjad vandeadvokaadid Monika Mägi ja Toomas Alp, kes taotlesid maakohtu otsuse tühistamist ja H. Antsovi õigeksmõistmist.

6. Tartu Ringkonnakohus jättis 22. mai 2008. a otsusega Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a otsuse muutmata ja apellatsioonid rahuldamata. Ringkonnakohtu otsus jõustus 8. septembril 2008, mil Riigikohus jättis süüdimõistetute kaitsjate kassatsioonid menetlusse võtmata.

7. Viru Maakohtu 9. septembri 2009. a määruse alusel vabastati H. Antsov 21. septembril 2009 vangistusest tingimisi ennetähtaegselt katseajaga kuni 16. augustini 2012.

8. Tartu Maakohus tunnistas 30. septembri 2010. a otsusega S. Raidma KarS § 184 lg 2 p 2 järgi süüdi selles, et ta omandas 2006. aastal korduvalt ja ebaseaduslikult H. Antsovilt ning andis tuvastamata isikutele edasi kokku suures koguses amfetamiini ja ecstasy't.

9. Tartu Maakohtu 30. septembri 2010. a otsuse peale esitas apellatsiooni S. Raidma kaitsja vandeadvokaadi vanemabi Vello Luik, kes taotles maakohtu otsuse tühistamist S. Raidma süüditunnistamises KarS § 184 lg 2 p 2 järgi ja kaitsealuse selles osas õigeks mõistmist.

10. Tartu Ringkonnakohus tühistas 17. detsembri 2010. a otsusega Tartu Maakohtu 30. septembri 2010. a otsuse osaliselt S. Raidma süüditunnistamises KarS § 184 lg 2 p 2 järgi selles, et ta omandas 2006. aastal korduvalt ja ebaseaduslikult H. Antsovilt ning andis tuvastamata isikutele edasi kokku suures koguses amfetamiini ja ecstasy't. Ringkonnakohus mõistis S. Raidma selles kuriteos õigeks.

11. Andes kohtus ütlushi KarS § 184 lg 2 p 2 järgi esitatud süüdistuse kohta, kinnitas S. Raidma, et pole H. Antsovilt kunagi narkootilisi aineid saanud. S. Raidma väitis, et oli nii H. Antsovi kriminaalasjas kui ka oma kriminaalasja kohtueelses menetluses ütlushi andes politsei surve all ja andis seetõttu H. Antsovilt narkootiliste ainete omandamise kohta valeütlushi. Ringkonnakohus leidis, et S. Raidma ütlushi ei ole neis esinevate vastuolude tõttu usaldusväärsed. Ringkonnakohtu hinnangul ei olnud kriminaalasjas küllaldaselt tõendeid selle kohta, et S. Raidma omandas 2006. aastal H. Antsovilt narkootilisi aineid.

12. Tartu Ringkonnakohtu 17. detsembri 2010. a otsus jõustus edasikaebamata.

MENETLUS RIIGIKOHTUS

13. H. Antsovi kaitsja vandeadvokaat M. Mägi esitas 22. märtsil 2011 Riigikohtule teistmisavalduse, milles taotleb Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a otsuse ja Tartu Ringkonnakohtu 22. mai 2008. a otsuse tühistamist H. Antsovi süüditunnistamises KarS § 184 lg 2 p 2 järgi selles, et ta omandas 2006. aastal tuvastamata isikutelt ja viisil ning andis S. Raidmale neljal-viiel korral ebaseaduslikult edasi suures koguses narkootilisi aineid, kokku 200 grammi amfetamiini ja 453 ecstasy tabletti. Kaitsja taotles Riigikohtult kriminaalasjas uue otsuse tegemist ja selles kuriteos H. Antsovi õigeksmõistmist ning talle mõistetud karistuse kergendamist.

14. H. Antsovi kaitsja tugines teistmisavalduses kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 366 p-le 5. Kaitsja leidis, et kuna Tartu Ringkonnakohtu 17. detsembri 2010. a otsuses tuvastati, et S. Raidma pole H. Antsovilt 2006. aastal narkootilisi aineid omandanud, tunnistati H. Antsov suure koguse narkootiliste ainete ebaseaduslikus korduvas käitlemises ebaõigesti süüdi. Kaitsja oli seisukohal, et S. Raidma õigeksmõistmine peab kaasa tooma ka H. Antsovi õigeksmõistmise KarS § 184 lg 2 p 2 järgi. Kuna sellega langeb ära H. Antsoville süüks pandud kuritegude korduvus, tuleks H. Antsoville mõistetud karistust kergendada. Arvestades, et kriminaalasjas pole vaja tuvastada uusi asjaolusid, võib uue otsuse teha Riigikohus.

15. Alternatiivselt taotles kaitsja kriminaalasja saatmist uueks arutamiseks Tartu Ringkonnakohtule.

16. Lõuna Ringkonnaprokuratuur leidis teistmisavalduse peale esitatud vastuses, et H. Antsovi kriminaalasja ei saa teista KrMS § 366 p 5 alusel. S. Raidma ütluste usaldusväärsusst hinnati nii H. Antsovi kui ka S. Raidma kriminaalasjas ja S. Raidma kriminaalasja kohtulikul arutamisel ei ilmnunud asjaolusid, mis poleks kohtutel H. Antsovi süüdimõistmisel teada olnud. Kohtud pidasid kriminaalasja materjalide eraldamist S. Raidma osas põhjendatuks ja vajalikuks.

17. Riigikohtu kriminaalkolleegium arutas H. Antsovi kaitsja teistmisavaldust kolmeliikmelises koosseisus avalikul kohtuistungil 18. mail 2011. Teistmismenetluse pooled jäid kohtuistungil oma taotluste ja seisukohtade juurde.

18. Kriminaalasja arutanud kohtukoosseisu liikmetel tekkisid seadust kohaldades põhimõttelised eriarvamused, seetõttu andis kriminaalkolleegium 20. juuni 2011. a määrusega kriminaalasja läbivaatamiseks kriminaalkolleegiumi täiskogule.

19. Riigikohtu kriminaalkolleegium nõustus 12. oktoobri 2011. a määruses teistmisavalduse esitajaga selles, et Tartu Ringkonnakohtu 22. mai 2008. a ja 17. detsembri 2010. a kohtuotsuste järeldused on omavahel vastuolus. Kriminaalkolleegium viitas Riigikohtu üldkogu 24. aprilli 2000. a otsusele kriminaalasjas nr 3-1-2-1-00, kus üldkogu käsitas kohtuotsustes sisalduvate järelduste vastuolu teistmisalusena apellatsiooni ja kassatsiooni kriminaalkohtumenetluse seadustiku (AKKS) § 77¹ lg 3 p 5 mõttes (otsuse p 10). Kehtivas õiguskorras kajastab AKKS § 77¹ lg 3 p 5 sisu KrMS § 366 p 5.

20. Kriminaalkolleegium märkis, et Riigikohtu üldkogu 24. aprilli 2000. a otsuse kohaselt saab erinevates kohtuotsustes sisalduvat vastuolu kuriteosündmuse olemasolu osas kõrvaldada vaid viisil, et üks kohus hindab kõiki tõendeid kogumis ühes menetluses ja teeb siis oma siseveendumuse järgi otsuse kõigi kohtualuste suhtes (otsuse p 13). H. Antsovi kriminaalasja teistmise korral ei ole aga võimalik H. Antsovi ja S. Raidma kriminaalasju koos menetleda.

21. 1. septembril 2011 jõustunud KrMS § 366 p 8 kohaselt on teistmise aluseks kohtuotsuse jõustumine, millega süüdistatav mõistetakse õigeks kuriteos, milles teistetavas kriminaalasjas on kaastäideviija või osavõtja lihtmenetluses süüdi tunnistatud. Kui näha eelnevas seadusandja tahet sätestada kohtuotsustes sisalduvate järelduste vastuolu teistmisaluseks üksnes olukorras, mil õigeksmõistev kohtuotsus tehti üldmenetluses ja süüdimõistev kohtuotsus lihtmenetluses, ei saa üldmenetluses tehtud kohtuotsuste järelduste vastuolu enam teistmisaluseks olla.

22. Leides, et seaduse ühetaolise kohaldamise jaoks on oluline anda kriminaalasi arutamiseks Riigikohtu üldkogule ja otsustada, kas pärast Riigikohtu üldkogu 24. aprilli 2000. a otsuse tegemist kriminaalasjas nr 3-1-2-1-00 on menetlusõigus muutunud määral, mis tingib vajaduse muuta selles üldkogu otsuses väljendatud seisukohti, andis Riigikohtu kriminaalkolleegium 12. oktoobri 2011. a määrusega kriminaalasja arutamiseks Riigikohtu üldkogule.

23. Riigikohtu üldkogu algatas 22. detsembri 2011. a määrusega kohtuasjas põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse. Riigikohtu üldkogul tekkis kahtlus, kas KrMS § 366, mis loetleb ammendavalt kriminaalasjade teistmise õiguslikud alused, sätestab aluse teistmiseks üldmenetluses tehtud kohtuotsuste vastuolu korral nii, nagu see esineb H. Antsovi ja S. Raidma kriminaalasjades. Üldkogu leidis, et juhul, kui sellise olukorra jaoks ei ole seaduses alust kriminaalasja teistmiseks, võib kriminaalmenetluse seadustik olla selles osas põhiseadusega (PS) vastuolus.

24. Riigikohtu üldkogu kaasas põhiseaduslikkuse järelevalve menetlusse menetlusosalistena Riigikogu õiguskomisjoni, Riigikogu põhiseaduskomisjoni, õiguskantsleri, justiitsministri, Riigiprokuratuuri ja Eesti Advokatuuri. Üldkogu küsis menetlusosaliste arvamust, kas kehtivas õiguses on olemas õiguslik alus, mis võimaldaks teista H. Antsovi kriminaalasja, ja kas kehtiv regulatsioon on põhiseadusega kooskõlas.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

Riigikogu õiguskomisjon

25. Õiguskomisjon oli seisukohal, et jõustunud kohtulahendi teistmise alused on põhiseaduspärased. KrMS § 366 p 5 on jätkuvalt teistmise aluseks üldmenetluses tehtud kohtuotsuste järelduste vastuolu korral. KrMS § 366 p 8 lisamisel ei soovinud seadusandja luua olukorda, kus kohtuotsustes sisalduvate järelduste vastuolu korral oleks teistmisaluseks käsitatav üksnes KrMS § 366 p 8.

Riigikogu põhiseaduskomisjon

26. Põhiseaduskomisjon leidis, et teistmise õiguslikud alused ei ole põhiseadusega vastuolus. Üldmenetluses tehtud kohtuotsuste järelduste vastuolu korral on teistmise õiguslik alus sätestatud KrMS § 366 p-s 5. Seadusandja ei soovinud KrMS-i § 366 täiendamisega p-ga 8 näha teistmisaluseks kohtuotsustes sisalduvate järelduste vastuolu üksnes olukorras, millal õigeksmõistev kohtuotsus tehti üldmenetluses ja süüdimõistev kohtuotsus lihtmenetluses. Põhiseaduskomisjon rõhutas vajadust selgelt eristada kasseerimise ja teistmise aluseid.

Henrik Antsovi kaitsja vandeadvokaat Monika Mägi

27. Kaitsja oli seisukohal, et juhul, kui teista saab üksnes üld- ja lihtmenetluses tehtud kohtuotsuste vastolu korral, on KrMS § 366 üldmenetluses tehtud jõustunud kohtulahendi teistmise aluse puudumise tõttu põhiseadusega vastuolus. Samas leidis kaitsja, et üldmenetluses tehtud jõustunud

kohtuotsuste järelduste vastuolu saab olla teistmise aluseks KrMS § 366 p 5 mõttes ja kriminaalmenetluse seadustik ei ole põhiseadusega vastuolus.

Õiguskantsler

28. Õiguskantsler asus seisukohale, et põhiseaduslikkuse järelevalve asjas ei ole asjassepuutuvat regulatsiooni või asjassepuutuvat seaduslünka järgmistel põhjendustel.

29. Olukorras, kus üldmenetluses tehtud jõustunud kohtuotsustes jõutakse erinevatele järeldustele, saab kriminaalasja teista KrMS § 366 p 5 alusel. KrMS § 366 p 5 tuleb tõlgendada põhiseaduskonformselt ja süüdistatava õiguste kaitse aspektist soodsalt. Õiguskantsleri hinnangul õigustavad kriminaalasja 3-1-2-2-11 asjaolud koosmõjus S. Raidma suhtes jõustunud kohtuotsusega H. Antsovi suhtes jõustunud kohtuotsuse muutmist, kuna H. Antsovi õigusi (PS § 20 ja § 14) riivatakse intensiivselt. Teistmisvõimalust ei välista KrMS § 366 p 8, millega sooviti tagada lihtmenetlustes süüdi mõistetud isikute õiguste kaitse (eelkõige PS §-st 14 tulenev õigus õiglasele menetlusele, aga ka PS §-ga 12 tagatud võrdsed võimalused oma õiguste kaitseks võrreldes süüdistatavaga üldmenetluses).

30. KrMS § 366 p 5 sõnastus on teistest KrMS §-s 366 sätestatud teistmisalustest laiem ja katab teistes punktides mittesisalduvad teistmise alused. Erinevalt KrMS § 366 p-s 8 sätestatud liht- ja üldmenetluses tehtud otsuste vastuolust võib üldmenetluses eri tulemusele jõudmine olla mõnel juhul selline, mis ei tingi teistmist. Kohtuotsust peaks olema võimalik muuta juhul, kui kõne all on isiku PS §-s 20 sätestatud õigus vabadusele ja asjaolud võivad kaasa tuua tema olukorra kergendamise.

31. Õiguskantsler tõi välja, et Riigikohtu pädevuses on sisulise õigusemõistmise raames hinnata, kas KrMS § 366 p-s 5 sätestatud normi kohaldamise tingimused on täidetud. Kui Riigikohus leiab, et esineb „muu oluline asjaolu“, siis on KrMS § 366 p 5 näol olemas üldmenetluses tehtud kohtuotsuste vastuolu korral teistmise alus. Juhul, kui Riigikohus otsustab, et „muud olulist asjaolu“ ei esine, siis ei ole sellises olukorras KrMS § 366 p 5 teistmise aluseks. Õiguskantsler märkis, et kui Riigikohus leiab, et vaidluse esemeks olevas olukorras teistmise alust ei ole, siis on selline olukord tema esialgsel hinnangul põhiseadusega vastuolus.

Justiitsminister

32. Justiitsminister leidis, et üldmenetluses tehtud vastuoluliste järeldustega kohtuotsuste teistmise aluseks saab olla KrMS § 366 p 5, ja ei näinud vastuolu põhiseadusega. KrMS § 366 p 5 jätab Riigikohtule kaalutusõiguse, hindamaks, millised asjaolud võivad igal konkreetsel juhul langeda selle sätte kohaldamisalasse. KrMS § 366 täiendamine 8. punktiga ei mõjuta KrMS § 366 p 5 sellist tõlgendust.

Riigiprokuratuur

33. Riigi peaprokurör oli seisukohal, et KrMS § 366 on põhiseadusega kooskõlas, kuigi KrMS § 366 p 5 ei anna alust teista vastuolulisi kohtulahendeid. Üldmenetluse regulatsiooniga on loodud piisavad garantiid menetluse õigluse tagamiseks, seetõttu ei ole vaja luua lisagarantiid jõustunud kohtuotsuse teistmise näol. KrMS § 366 p-ga 8 soovis seadusandja lisada kriminaalmenetluse seadustikku teistmisaluse, mida seni ei olnud ja mis ei saanud seega tuleneda KrMS § 366 p-st 5.

34. Riigi peaprokurör märkis, et Riigikohtu üldkogu leidis 24. aprilli 2000. a otsuses kohtuasjas nr 3-1-2-1-00, et erinevates kohtuotsustes sisalduvate järelduste vastuolu on asjaolu, mis AKKS § 77¹ lg 3 p 5 kohaselt võis konkreetse asja menetlemise käiku arvestades olla teistmisaluseks. See seisukoht ei pruugi aga praegu enam kehtida. AKKS § 77¹ lg 3 p 5 sõnastus langeb KrMS § 366 p 5 sõnastusega küll kokku, kuid 1. juulil 2004, mil jõustus kriminaalmenetluse seadustik, muutus oluliselt kogu kriminaalmenetlus – üld- ja lihtmenetluste eristamine, tõendamise üldpõhimõtted ning sellega seotud menetluslikud garantiid. Inkvisitsioonilise kohtumenetluse asendas võistlev kohtumenetlus, mille vältimatuks osaks on tõendite usaldusväärsuse põhjalik kontroll kohtusaalis. Garantiid, mida Riigikohtu üldkogu oli 2000. aastal sunnitud teistmise abil pakkuma, on praegu kirjutatud sisse võistleva üldmenetluse regulatsiooni. Oluline on siin isikulise tõendi usaldusväärsuse kontroll, mis väljendub nii risküsitluse reeglistikus kui ka teistes kohtuliku uurimise sätetes. Olukord, kus sama isik annab kohtulikul uurimisel erinevaid ütlusi, pole menetluslikult välistatud. Oluline on see, et kohtul ja menetluspooltel on igakülgne võimalus selliste tõendite usaldusväärsust kontrollida, enne kui kohus otsustab neid otsuse tegemisel aluseks võtta.

Eesti Advokatuur

35. Eesti Advokatuuri hinnangul on kriminaalmenetluse seadustiku regulatsioon põhiseadusega vastuolus. KrMS § 366 ei sätesta teistmise alusena üldmenetluses tehtud kohtuotsuste vastuolu ja piirab ebaproportsionaalselt PS §-s 20 sätestatud õigust vabadusele koostoimes PS §-s 14 sätestatud õigusega õiglasele menetlusele. Advokatuur leidis, et kui erinevate menetluste käigus on jõutud vastuoluliste järeldusteni, peab olema võimalik järeldusi teistmismenetluse kaudu kontrollida.

VAIDLUSALUNE SÄTE

36. Kriminaalmenetluse seadustiku §-s 366 on sätestatud:

„§ 366. Teistmise alused

Teistmise alused on:

- 1) kohtuotsuse või -määruse ebaseaduslikkus või põhjendamatus, mis tuleneb teise kohtuotsusega tuvastatud tunnistaja valeütlusest, teadvalt valest eksperdiarvamusest, teadvalt valest tõlkest, dokumendi võltsimisest või tõendi kunstlikust loomisest;
- 2) kohtuniku kuritegu, mille ta on toime pannud teistetavat kriminaalasja arutades või läbi vaadates ja mis on tuvastatud kohtuotsusega;
- 3) kohtueelse menetleja ametniku või prokuröri kuritegu, mille ta on toime pannud kriminaalasja menetluses ja mis on tuvastatud kohtuotsusega, kui see kuritegu võis mõjustada kohtuotsust teistetavas kriminaalasjas;
- 4) teistetavas kriminaalasjas kohtuotsuse või -määruse tegemisel üheks aluseks olnud teise kohtuotsuse või -määruse tühistamine, kui sellega kaasneks teistetavas kriminaalasjas õigeksmõistva kohtuotsuse tegemine või süüdimõistetu olukorra kergendamine;
- 5) kriminaalasja õigeks lahendamiseks muu oluline asjaolu, mis ei olnud teistetavas kriminaalasjas otsust või määrust tehes kohtul teada ja mis iseseisvalt või kogumis varem tuvastatud asjaoludega tooks kaasa õigeksmõistva kohtuotsuse või süüdimõistetu olukorra kergendamise või kolmanda isiku, kelle vara on kohtuotsuse või -määrusega konfiskeeritud, olukorra kergendamise;
- 6) Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse korras selle õigustloova akti või selle sätte põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistamine, millele tugines kohtuotsus või -määrus teistetavas kriminaalasjas.

- 7) teistetavas kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse või -määruse peale Euroopa Inimõiguste Kohtule esitatud individuaalkaebuse rahuldamine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni või selle protokolli rikkumise tõttu, kui rikkumine võis mõjutada asja otsustamist ja seda ei ole võimalik kõrvaldada või sellega tekitatud kahju hüvitada muul viisil kui teistmise kaudu;
- 8) kohtuotsuse jõustumine, millega süüdistatav mõistetakse õigeks kuriteos, milles teistetavas kriminaalasjas on kaastäideviija või osavõtja lihtmenetluses süüdi tunnistatud.“

ÜLDKOGU SEISUKOHT

37. Riigikohtu üldkogu vaatab läbi H. Antsovi kaitsja teistmisavaldust, milles taotletakse Tartu Maakohtu ja Tartu Ringkonnakohtu jõustunud otsuste tühistamist. Üldkogu märgib, et käsitleb H. Antsovi süüdimõistmist üksnes teistmisavalduses vaidlustatud osas – tema süüdistust KarS § 184 lg 2 p-de 1 ja 2 järgi narkootiliste ainete suures koguses ebaseaduslikus edasiandmises S. Raidmale.

38. Üldkogu lahendab kõigepealt küsimuse, kas kriminaalmenetluse seadustikus on olemas alus H. Antsovi kriminaalasja teistmiseks (I). Seejärel selgitab välja, milliseid H. Antsovi põhiõigusi võib riivata teistetavas kriminaalasjas tehtud kohtuotsus (II) ja kas tema põhiõigusi on riivatud (III). Edasi hindab üldkogu põhiõiguste riive kooskõla põhiseadusega, tuvastades riive eesmärgi (IV) ja kaaludes riive proportsionaalsust (V). Lõpuks lahendab üldkogu H. Antsovi kaitsja teistmisavalduse (VI).

I

39. Üldkogu lahendab kõigepealt küsimuse, kas kriminaalmenetluse seadustikus on olemas alus H. Antsovi kriminaalasja teistmiseks.

40. KrMS § 366 p 5 kohaselt on teistmise aluseks kriminaalasja õigeks lahendamiseks muu oluline asjaolu, mis ei olnud teistetavas kriminaalasjas otsust või määrust tehes kohtule teada ja mis iseseisvalt või kogumis varem tuvastatud asjaoludega tooks kaasa õigeksmõistva kohtuotsuse või süüdimõistetu olukorra kergendamise. KrMS § 366 p 5 kattub sõnastuselt suuresti enne kriminaalmenetluse seadustiku jõustumist kehtinud AKKS § 77¹ lg 3 p-ga 5, mille kohaselt oli teistmise aluseks kriminaalasja õigeks lahendamiseks muu olulise asjaolu ilmnemine, mis ei olnud kohtule teistetavas kriminaalasjas otsuse või määruse tegemisel teada ja mis iseseisvalt või kogumis varem tuvastatud asjaoludega tooks kaasa kas õigeksmõistva kohtuotsuse või kergemat karistust ettenägeva kriminaalseaduse sätte kohaldamise.

41. Riigikohtu üldkogu rahuldab 24. aprilli 2000. a otsusega kriminaalasjas nr 3-1-2-1-00 J. Mäeotsa kaitsja teistmisavalduse, tuginedes AKKS § 77¹ lg 3 p-le 5. Selles kohtuasjas lahendatud teistmisavaldus oli esitatud praeguse juhtumiga paljuski sarnastel asjaoludel. Süüdimõistva kohtuotsuse kohaselt oli J. Mäeotsa grupis koos tuvastamata isikutega pannud toime väljapressimisi ja kelmuse O. Ivanovi suhtes. Pärast J. Mäeotsa suhtes tehtud süüdimõistva kohtuotsuse jõustumist 1997. aastal jõustus 1999. aastal kohtuotsus, millega A. Silm ja I. Saar mõisteti õigeks O. Ivanovi suhtes toime pandud väljapressimiste ja kelmuse süüdistuses. A. Silm ja I. Saar olid 1997. aastal need tuvastamata isikud, kes süüdistuse kohaselt grupis koos J. Mäeotsaga panid toime O. Ivanovi suhtes väljapressimisi ja kelmuse. Ida-Viru Maakohus mõistis A. Silma ja I. Saare väljapressimiste ja kelmuse süüdistustes õigeks põhjusel, et kohtu arvates ei olnud kuriteo toimepanemine O. Ivanovi suhtes tõendatud.

42. Üldkogu märkis viidatud otsuse p-s 10 järgmist: „Üldkogu käsitab erinevates kohtuotsustes sisalduvate järelduste vastuolu asjaoluna, mis AKKS § 77¹ lg 3 p 5 kohaselt saab antud asja menetlemise käiku arvestades olla teistmisaluseks.“ Seega oli uueks asjaoluks üldkogu hinnangul see, et erinevad kohtukoosseisud jõudsid kuriteo asjaolude hindamisel erinevatele järeldustele. „Teistmisavalduse esitamise ajal oli Ida-Viru Maakohtu 7. juuli 1999. a jõustunud kohtuotsusega tuvastatud selliste asjaolude puudumine, milliste olemasolu oli tuvastatud Viru Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 31. oktoobri 1997. a otsusega ja mis olid J. Mäeotsa [---] süüdimõistmise aluseks O. Ivanovi suhtes toimepandud kuritegudes“ (otsuse p 10). Samas leidis üldkogu, et sellist vastuolu saab kõrvaldada vaid viisil, et üks kohus hindab kõiki tõendeid kogumis ühes menetluses ja teeb siis oma siseveendumuse järgi otsuse kõigi kohtualuste suhtes (otsuse p 13). Seega pidas üldkogu silmas, et kohtuotsustes esinevat vastuolu kuriteo sündmuse tuvastatuse osas saab kõrvaldada üksnes viisil, et mõlemat kriminaalasja arutatakse ühes menetluses.

43. Tunnistades olulise vastuolu esinemist H. Antsovi ja S. Raidma kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste vahel, märgib üldkogu, et vastuolu ei saa kõrvaldada ei Riigikohtu üldkogu 24. aprilli 2000. a otsuses väljendatud seisukohta järgides ega kohaldades KrMS § 366 p 5 või p 8. Esiteks ei ole praegu võimalik ühendada H. Antsovi ja S. Raidma kriminaalasju ühiseks menetluseks, sest ka S. Raidma suhtes tehtud õigeksmõistev kohtuotsus on jõustunud. Riigikohtule ei ole esitatud S. Raidma kriminaalasja menetluse uuendamise avaldust.

44. Teiseks on muutunud teistmisalused. 1. septembril 2011 jõustunud KrMS § 366 p 8 sätestab kohtuotsuste vastuolu teistmisalusena. KrMS § 366 p 8 kohaselt on teistmise aluseks kohtuotsuse jõustumine, millega süüdistatav mõistetakse õigeks kuriteos, milles teistetavas kriminaalasjas on kaastäideviija või osavõtja lihtmenetluses süüdi mõistetud. Seega ei ole teistmisaluseks mitte igasugune kohtuotsuste vaheline vastuolu, vaid vastuolu üksnes olukorras, mil enne on üldmenetlusega võrreldes väiksemaid menetluslikke garantiisid tagavas lihtmenetluses kaastäideviija või osavõtja süüdi tunnistatud ja hilisemas üldmenetluses mõistetakse süüdistatav õigeks. Seadusandja ei ole tunnistanud teistmise aluseks kohtuotsuste vastuolu olukorras, kus mõlemad vastuolulised kohtuotsused on tehtud üldmenetluses.

45. Kohtuotsused nii H. Antsovi kui ka S. Raidma suhtes on tehtud üldmenetluses. Samuti ei ole narkootilise aine üleandja ja vastuvõtja tegevus narkootilise aine ebaseaduslikul käitlemisel käsitatav kuriteo kaastäideviimisena ega kuriteost osavõtuna. Seega ei ole S. Raidma suhtes tehtud õigeksmõistva kohtuotsuse jõustumine H. Antsovi kriminaalasja teistmise aluseks KrMS § 366 p 8 mõttes.

46. Eeltoodud põhjustel leiab üldkogu, et pärast S. Raidma suhtes tehtud kohtuotsuse jõustumist, kui ilmnes selle otsuse vastuolu H. Antsovi kriminaalasjas tehtud kohtuotsusega, ei olnud H. Antsovil võimalust vaidlustada tema enda suhtes tehtud süüdimõistvat ja juba jõustunud kohtuotsust. Kriminaalasjas menetluse uuendamine on kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt võimalik üksnes teistmismenetluses samas seadustikus sätestatud alustel. Üldkogu leiab, et KrMS § 366, mis sätestab ammendavalt teistmise alused, ei näe ette alust tekkinud olukorras H. Antsovi suhtes jõustunud kohtuotsusega lõppenud kriminaalasja teistmiseks.

II

47. Teistmisavalduses taotletakse sellise kriminaalasja teistmist, milles on jõustunud süüdimõistva kohtuotsusega mõistetud isikule karistuseks vangistus. Üldkogu selgitab välja, millised põhiõigused võivad olla praegusel juhul riivatud.

48. PS § 20 lg 1 kohaselt on igaühel õigus vabadusele ja isikupuutumatusel. PS § 20 kaitseb inimese füüsilist vabadust, mis on paljude teiste põhiõiguste kasutamise eelduseks. Õigus vabadusele on Eesti põhiseaduses üks olulisemaid põhiõigusi.

49. PS §-s 20 sätestatud vabadusõigus pole piiramatu, selle eesmärk on kaitsta igaüht meelevaldse vabadusevõtmise eest. PS § 20 lg 2 loetleb juhud, millal on seaduses sätestatud korras õigus võtta vabadus. PS § 20 lg 2 p 1 kohaselt võib vabaduse võtta süüdimõistva kohtuotsuse täitmiseks. Üldkogu märgib, et PS § 20 lg-s 1 tagatud vabaduspõhiõiguse riive saab olla põhiseadusega kooskõlas üksnes juhul, kui menetlus, mis viis kohtuotsuseni ja selle alusel vabaduse võtmiseni, oli põhiseadusega kooskõlas.

50. PS § 14 kohaselt on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste ülesanne. PS § 15 lg 1 näeb ette igaühe õiguse pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. PS §-st 14 ja § 15 lg-st 1 koostoimes tuleneb põhiõigus tõhusale ja õiglasele menetlusele oma õiguste kaitseks kohtus.

51. PS § 14 ja § 15 lg 1 koostoimest tuleneb menetluslik põhiõigus, mille eesmärk on avada tee isiku põhiõiguste teostamiseks ja kaitsmiseks. Samuti tuleneb sellest seadusandja kohustus kehtestada õigusnormid, mis tagavad tõhusa võimaluse isikul oma õigusi kohtus kaitsta, samuti õigusemõistmise õigluse. Kuigi seadusandjal on ulatuslik vabadus otsustada, kuidas tõhus ja õiglane menetlus üles ehitada, riivab piisavalt tõhusate õiguskaitsevahendite puudumine oma õiguste kaitsmiseks PS § 14 ja § 15 lg 1 koostoimest tulenevat põhiõigust.

52. Üldkogu on seisukohal, et põhiõigust õiglasele ja tõhusale menetlusele oma õiguste kaitseks kohtus võib riivata ka võimaluse puudumine vaidlustada juba jõustunud kohtulahend selleks, et kõrvaldada üldmenetluses tehtud kohtuotsustes esinev vastuolu.

III

53. Järgmiseks hindab üldkogu, kas H. Antsovi õigust tõhusale ja õiglasele menetlusele oma õiguste kaitseks kohtus on riivatud.

54. Üldkogu märgib, et küsimuse all pole teistetavas kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse seaduslikkus. H. Antsov ja tema kaitsja kasutasid kõiki Eesti õigussüsteemis kohtuotsuse seaduslikkuse kontrollimiseks ettenähtud kaebavõimalusi. Tartu Maakohtu otsuse seaduslikkust kontrollis apellatsioonimenetluses Tartu Ringkonnakohus. Ringkonnakohtu otsuse peale esitatud H. Antsovi kaitsja kassatsiooni ei võtnud Riigikohus menetlusse ja kohtuotsus jõustus.

55. Vaatamata eelmärgitule selgus pärast S. Raidma õigeksmõistmist, et H. Antsovi suhtes jõustunud süüdimõistvas kohtuotsuses tuvastatu on oluliselt vastuolus S. Raidma suhtes tehtud jõustunud kohtuotsuses tuvastatuga. Üldkogu tõdeb, et kohtuotsuse õigusjõud on oluline väärtus ja selle katkestamine ning kohtuasjas menetluse uuendamine saab olla üksnes erandlik. Kuid olukorras, mil kohtuotsused on vastuolus sedavõrd olulises küsimuses, kas kuriteosündmus leidis aset või mitte, tuleb silmas pidada, et teistmismenetluse ülesandeks on muuhulgas selgitada, kas teistetavas asjas on ilmnenud mingi selline uus ja oluline asjaolu, mis sunnib kohtuotsuse seadusjõu ja õigusrahu põhimõtte taanduma. Õigus tõhusale ja õiglasele menetlusele võib olla riivatud ka siis, kui pärast kohtuotsuse jõustumist tekib põhjendatud kahtlus vabadusõiguse riive õiguspärasuses. Seetõttu peab üldkogu vajalikuks H. Antsovi kriminaalasjas menetluse uuendada.

56. H. Antsovi suhtes jõustus 8. septembril 2008 süüdimõistev kohtuotsus, millega teda karistati vangistusega. Jõustunud kohtuotsus pöörati täitmisele ja H. Antsov asus vanglas karistust kandma. H. Antsov mõisteti muu hulgas süüdi selles, et ta andis S. Raidmale edasi suures koguses narkootilisi aineid. Tõendiks selle kuriteosündmuse toimumise kohta olid narkootilise aine ostja, S. Raidma ütlused.

57. Esialgu olid S. Raidma ja H. Antsov kahtlustatavad ühes ja samas kriminaalasjas. Hiljem eraldati alaealise kahtlustatava S. Raidma kriminaalasi eraldi menetlusse. Eraldamise hetkel kehtinud KrMS § 216 lg 2 sätestas, et kriminaalasja võib eraldada uude toimikusse, kui see ei kahjusta kriminaalmenetluse igakülgust, täielikkust ja objektiivsust. Sama paragrahvi neljas lõige sätestas, et kui alaealist kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo toimepanemises koos täisealisega, võib eraldada tema kriminaalasja eraldi kriminaalmenetluseks, kui see ei kahjusta kriminaalmenetluse igakülgust, täielikkust ja objektiivsust ning kui seda nõuavad alaealise huvid. H. Antsovi huvides esitatud kassatsiooni jättis Riigikohus menetlusse võtmata. Ka S. Raidma suhtes tehtud kohtuotsuses pidas Tartu Maakohus kriminaalasjade eraldamist õiguspäraseks. Kuna Tartu Ringkonnakohus tühistas S. Raidma kaitsja kaebuse alusel maakohu otsuse ja mõistis S. Raidma kuriteo tõendamata tõttu õigeks, ei antud apellatsioonikohtu otsuses hinnangut kriminaalasjade eraldamise seaduslikkusele.

58. Kriminaalasjade eraldamise tõttu kuulati S. Raidma H. Antsovi kriminaalasjas Tartu Maakohu 3. mai 2007 istungil üle tunnistajana ja teda hoiatati valeütluste andmise ning ütluste andmisest põhjendamatult keeldumise eest (KrMS § 68 lg 2). Samas olid S. Raidma tunnistajana antud ütlused ainsaks tõendiks, mis kinnitas kuriteosündmuse toimumist. S. Raidma ütlused tõendasid nii narkootilise aine kogust, selle edasiandmist ja omandamist kui ka narkootilise aine käitlemise korduvust. H. Antsov ei ole tunnistanud S. Raidmale narkootilise aine edasiandmist.

59. Enda kriminaalasja kohtulikult arutamisel loobus S. Raidma oma varasematest ütlustest ja kinnitas, et ta pole H. Antsovil narkootilist ainet saanud. Seetõttu luges Tartu Ringkonnakohus S. Raidma ütlused ebausaldusväärseks ja leidis, et kuriteosündmus on tõendamata, ning mõistis 17. detsembri 2010. a otsusega S. Raidma õigeks.

60. Eeltoodut arvestades on pärast S. Raidma suhtes tehtud õigeksmõistva kohtuotsuse jõustumist tekkinud põhjendatud kahtlus, kas H. Antsovil vabadusevõtmine oli õiguspärane.

61. Üldkogu tõdes eespool (vt otsuse I osa), et pärast S. Raidma suhtes tehtud kohtuotsuse jõustumist puudus H. Antsovil võimalus vaidlustada tema enda suhtes tehtud süüdimõistvat kohtuotsust. Kriminaalasjas menetluse uuendamine on kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt võimalik üksnes teistmismenetluses samas seadustikus sätestatud alustel. Üldkogu leidis, et KrMS § 366, mis sätestab ammendavalt teistmise alused, ei näe praegu ette alust, mis võimaldaks H. Antsovi kriminaalasja teista.

62. Eeltoodust lähtudes leiab üldkogu, et KrMS § 366, mis ei näe ette võimalust teista H. Antsovi kriminaalasja, riivab H. Antsovi põhiõigust tõhusale ja õiglasele menetlusele oma õiguste kaitseks kohtus (PS § 14 koostoimes § 15 lg-ga 1). Tõhusa menetluse puudumine riivab ka põhiõigust vabadusele (PS § 20).

63. Üldkogu mõonab, et võimalus oma õigusi kaitsta ei pea olema sätestatud tingimata teistmisalusena. Õiguste kaitse võimaluse võiks tagada ka muu tõhus menetlus. Samas tuleb arvestada asjaolu, et praegu on Eesti õiguskorras teistmismenetlus ainus menetlus, mis võimaldab isikul pärast tema suhtes kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse jõustumist veel samas kriminaalasjas

oma õigusi kaitsta. Neil kaalutlustel peab üldkogu põhjendatuks vaadata H. Antsovi kaitsja avaldus läbi teistmismenetluses ja näha põhiõiguste riivet sobiva teistmisaluse puudumises.

IV

64. Põhiseaduse § 11 lubab põhiseaduses sätestatud põhiõigusi piirata ainult tingimusel, et piirang on põhiseadusega kooskõlas. Põhiõiguste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste olemust. Olles tuvastanud H. Antsovi põhiõiguste riive, hindab üldkogu järgnevalt nende põhiõiguste riive kooskõla põhiseadusega. Selleks kontrollib üldkogu esmalt, kas on olemas legitiimne eesmärk põhiõiguste riiveks.

65. Põhiseaduse §-s 14 ja § 15 lg-s 1 ei ole sätestatud tingimusi neis sisalduvate õiguste riivamiseks. Seega on neist sätetest tulenevad põhiõigused ilma seaduse reservatsioonita tagatud põhiõigused, mida võib riivata teiste põhiõiguste tagamiseks või põhiseaduslike väärtuste kaitsmiseks.

66. Pärast kaebevõimaluste ammendumist süüdimõistev kohtuotsus jõustub, see tähendab – omandab seadusjõu (KrMS § 408 lg 1). Kohtuotsuse seadusjõud tagab õiguskindlust, mis on põhiseaduse ühe aluspõhimõtte, õigusriigi põhimõtte (PS § 10) oluline osa. Õiguskindlus muudab õiguskorra usaldusväärseks. Üks osa õiguskindlusest kaitseb riiklike otsuste püsivust, tagades, et neid ei saa tagantjärele muuta meelevaldselt, vaid üksnes põhjendatud erandlikel asjaoludel. Kohtuotsuse õigusjõud on õiguskindluse tagamiseks eriti oluline. Kohtuotsus peab looma kestvat õigusrahu olukorras, kus on pikemat aega valitsenud vaidlus selle üle, mis on õige.

67. Praegusel juhul toetab teistmisaluse puudumine PS §-st 10 tulenevat õiguskindluse põhimõtet. Põhiõiguste riive eesmärk on järelikult õiguskindluse tagamine ja üldkogu hinnangul on see põhiõiguste riivamiseks legitiimne.

V

68. Järgnevalt hindab üldkogu põhiõiguste riive kooskõla põhiseadusega, kaaludes riive proportsionaalsust.

69. Tulenevalt PS §-st 11 peavad põhiõiguste piirangud olema proportsionaalsed eesmärgiga, mida piiranguga taotletakse. Üldkogu hindab, kas õiguskindluse tagamise vajadus on praegusel juhul sedavõrd kaalukas, et kaaluda üles H. Antsovi põhiõiguste riived, mis tulenevad sellest, et tal ei ole võimalust kaitsta oma õigusi kohtus.

70. Teistmisvõimaluse puudumine on sobiv ja vajalik abinõu õiguskindluse tagamiseks. Otsustades õiguskindluse tagamise abinõu (teistmisaluse puudumise) mõõdukuse üle, kaalub üldkogu eesmärgi kaalukust riivatud põhiõigustega.

71. Riivet õigustaval poolel on õiguskindlus, mis on oluline põhiseaduslik põhimõte. Samas ei õigusta praegusel juhul riivet PS § 23 lg-s 3 sätestatud põhiõigus. PS § 23 lg 3 kohaselt ei tohi kedagi teist korda kohtu alla anda ega karistada teo eest, milles teda on seaduse järgi mõistatud lõplikult süüdi või õigeks. See on õiguskindluse eriline tagatis karistusõiguse jaoks (*ne bis in idem* põhimõtte), mis tagab, et kuriteoasjades tehtud jõustunud kohtuotsused oleksid lõplikud. PS § 23 lg-s 3 on sätestatud eelkõige menetlusaluse isiku põhiõigus. Kuna praegusel juhul taotleb kriminaalasjas menetluse uuendamist süüdimõistatud isik ise, siis ei riivaks menetluse uuendamine tema PS § 23 lg-s 3 tagatud põhiõigust.

72. Praegusel juhul kaaluvad põhiõiguste riived üles riive eesmärgi – vajaduse tagada õiguskindlust. Põhiõigused, mida on riivatud, on kaalukad. Vabaduspõhiõigus on üks kõige kaalukamaid põhiõigusi ja vangistus riivab vabaduspõhiõigust väga intensiivselt. Põhiõiguste austamine ja kaitse ning õiglane menetlus oma õiguste kaitseks (PS §-d 14 ja 15) on olulised põhiseaduslikud väärtused, mis samuti juurduvad õigusriigi põhimõtetes.

73. Eeltoodust lähtudes riivab KrMS § 366 osas, milles see ei näe teistmisaluseks ette üldmenetluses tehtud kohtuotsuse jõustumist, millega tuvastatakse kuriteosündmuse puudumine, kui teistetavas kriminaalasjas on üldmenetluses tehtud kohtuotsusega mõistetud selles kuriteosündmuses osalemise eest isikule karistuseks vangistus, ebaproportsionaalselt PS § 20 lg-s 1 ning PS §-s 14 ja § 15 lg-s 1 tagatud põhiõigusi.

74. Lähtudes põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 15 lg 1 p-st 2, tunnistab üldkogu KrMS § 366 osas, milles see ei näe teistmisaluseks ette üldmenetluses tehtud kohtuotsuse jõustumist, millega tuvastatakse kuriteosündmuse puudumine, kui teistetavas kriminaalasjas on üldmenetluses tehtud kohtuotsusega mõistetud selles kuriteosündmuses osalemise eest karistuseks vangistus, PS §-ga 11, §-ga 14, § 15 lg-ga 1 ja § 20 lg-ga 1 vastuolus olevaks.

VI

75. Lõpuks lahendab üldkogu H. Antsovi kaitsja teistmisavalduse.

76. Olles tunnistanud kriminaalmenetluse seadustikus teistmisaluse puudumise põhiseadusvastaseks, tuleb üldkogu järgnevalt lahendada H. Antsovi kaitsja teistmisavaldus. Kaitsja taotleb Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a ja Tartu Ringkonnakohtu 22. mai 2008. a otsuste tühistamist ning H. Antsovi õigeksmõistmist süüdistuses KarS § 184 lg 2 p 2 järgi narkootilise aine suures koguses edasiandmises S. Raidmale. Alternatiivselt taotleb kaitsja kriminaalasja saatmist uueks arutamiseks Tartu Ringkonnakohtule.

77. Riigikohtu pädevus teistmismenetluses on sätestatud KrMS §-s 373. Teistmisaluse puudumisel jätab Riigikohus teistmisavalduse rahuldamata (lg 1). Teistmisavalduse põhjendatuse korral tühistab Riigikohus vaidlustatud kohtulahendi oma otsusega ja saadab kriminaalasja uueks arutamiseks tühistatud kohtulahendi teinud kohtule või Riigiprokuratuurile uue kohtueelse menetluse korraldamiseks (lg 2). Kui teistetavas kriminaalasjas ei ole vaja tuvastada uusi asjaolusid, võib Riigikohus pärast kriminaalasja teistmist teha uue otsuse, raskendamata süüdimõistetu olukorda (lg 3).

78. Üldkogu peab H. Antsovi kaitsja teistmisavaldust põhjendatuks. Tartu Maakohus mõistis 19. novembri 2007. a otsusega H. Antsovi süüdi selles, et ta omandas 2006. aastal tuvastamata isikutelt ja viisil ning andis S. Raidmale ebaseaduslikult edasi suures koguses narkootilisi aineid – kokku 200 grammi amfetamiini ja 453 ecstasy tabletti. Tartu Ringkonnakohtus tuvastas 17. detsembri 2010. a otsuses S. Raidma kriminaalasjas, et S. Raidma pole H. Antsovilt 2006. aastal narkootilisi aineid omandanud. Ülaltoodu tekitab põhjendatud kahtluse, kas H. Antsov andis S. Raidmale 2006. aastal ebaseaduslikult edasi suures koguses narkootilisi aineid ja pani sellega toime KarS § 184 lg 2 p 2 järgi kvalifitseeritava kuriteo. Eelnevast lähtudes leiab üldkogu, et H. Antsovi kaitsja teistmisavaldus tuleb rahuldada ja Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a ning Tartu Ringkonnakohtu 22. mai 2008. a otsused H. Antsovi süüdimõistmises KarS § 184 lg 2 p 2 järgi tühistada.

79. H. Antsovi kriminaalasja lahendamiseks pole võimalik tuvastada uusi asjaolusid. Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a otsuses tugineti H. Antsovi süüdimõistmisel S. Raidmale suure koguse narkootiliste ainete ebaseaduslikus edasiandmises vaid S. Raidma ütlustele. Arvestades, et S. Raidma kriminaalasja menetledes tunnistas Tartu Ringkonnakohus tema ütlused tõendina ebausaldusväärseks ja et H. Antsovi kriminaalasjas pole lisaks S. Raidma ütlustele muid H. Antsovit süüstavaid tõendeid kogutud, tuleb H. Antsov KrMS § 7 lg 3 ja § 309 lg 2 alusel süüdistuses KarS § 184 lg 2 p 2 järgi õigeks mõista.

80. Tartu Maakohus mõistis 19. novembri 2007. a otsusega H. Antsovi KarS § 184 lg 2 p-de 1 ja 2 järgi süüdi ka selles, et ta omandas 16. augustil 2006 kella 23.00 paiku grupis koos A. Rjaboviga V. Šipovilt ebaseaduslikult vähemalt 997,6 grammi amfetamiini ja vedas selle samal päeval grupis koos A. Rjaboviga sõiduautoga Tallinnast Tartusse. Kuna üldkogu mõistab H. Antsovi süüdistuses narkootikumide suures koguses ebaseaduslikus edasiandmises õigeks ja varem polnud H. Antsovit narkootilise aine käitlemisega seotud süüteo toimepanemise eest karistatud, tuleb H. Antsovi käitumine 997,6 grammi amfetamiini ebaseaduslikus grupiviisilises käitlemises kvalifitseerida KarS § 184 lg 2 p 1 järgi.

81. Arvestades, et H. Antsov tuleb talle esitatud süüdistuses osaliselt õigeks mõista, kaalub üldkogu järgnevalt, kas ja mil määral tuleks muuta H. Antsoville mõistetud karistust. H. Antsov tunnistati Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a otsusega süüdi ja teda karistati KarS 184 lg 2 p-de 1 ja 2 järgi mõlema kuriteo toimepanemise eest vangistusega kuueks aastaks, s.o alla KarS § 184 lg 2 sanktsiooni keskmist määra.

82. H. Antsovi osalise õigeksmõistmise tõttu väheneb nii tema süüdistuse maht kui ka süü suurus. Lähtudes H. Antsovi süü suurust peamiselt iseloomustavast asjaolust, grupiviisiliselt käideldud amfetamiini suurest kogusest (997,6 grammi), leiab üldkogu, et H. Antsovi süü suurusele kuriteo toimepanemise eest KarS § 184 lg 2 p 1 järgi vastab viie aasta ja kümne kuu pikkune vangistus.

83. Lähtudes eeltoodust ja juhindudes KrMS § 373 lg-st 3, tühistab Riigikohtu üldkogu Tartu Ringkonnakohtu 22. mai 2008. a ja Tartu Maakohtu 19. novembri 2007. a kohtuotsused H. Antsovi süüditunnistamises KarS § 184 lg 2 p 2 järgi ning mõistab H. Antsovi selles osas õigeks. H. Antsovi tegevuse 997,6 grammi amfetamiini ebaseaduslikus grupiviisilises käitlemises kvalifitseerib üldkogu KarS § 184 lg 2 p 1 järgi ning mõistab selle eest talle uueks karistuseks viis aastat ja kümme kuud vangistust. Üldkogu rahuldab H. Antsovi kaitsja teistmisavalduse.

Märt Rask

Ott Järvesaar

Ants Kull

Priit Pikamäe

Erik Kergandberg

Erik Kergandberg

Villu Kõve

Jüri Põld

Jüri Ilvest

Hannes Kiris

Lea Laarmaa

Harri Salmann

Peeter Jerofejev

Lea Kivi

Jaak Luik

KOOPIA ÕIGE

Piret Lehemets
Riigikohtu sekretär

"10." 04. 2012...

Henn Jõks

Indrek Koolmeister

Ivo Pilving

